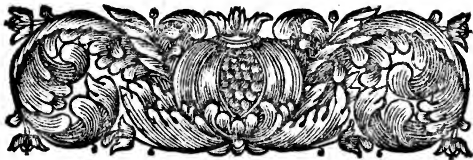
ELEMENTA
THEORIAE POSSESSIONIS
ET
DOMINII
PROPONIT
ET
ILLVSTRIA HAEC IVRIS NATVRAE
CAPITA
CVM VNIVERSALI DOCTRINARVM
MORALIVM PRINCIPIO
CONNEXA
SISTIT

M· IO· MARTINVS CHLADENIVS

Quemadmodum radices aeque graciles tam diuersam saepe uim habent, ut ex aliis depressum olus, ex aliis procerum robur, enascatur, ita notiones Philosophicae, ex parte paucarum saltem conclusionum, ex parte multarum Theoriarum, semina continent. Quam foecunditatem, dum, comparatione facta, in notionibus conspicimus, aliamque alia, hac dote, superari intelligimus, in illarum, quae ubertate non minus, quam utilitate, se nobis commendant, contemplationem toti rapimur. Quantoscunque uero ex cognitione rerum reportare cupias fructus, hos, in POSSESSIONIS & DOMINII notionibus, copiosos deprehendes. In *his* enim quam maxime illam uirtutem spectare licet, qua definitionum lux in amplissimas, diuersissimasque, doctrinas sese diffundit: in *his*, quocunque te uertas, nihil umbratile, nihil otiosum, deprehendis: *his* denique te notionibus, in officiis hominum, gentiumque, recte constituendis, sapienter dirigi, et, filo quasi Ariadnaeo, per tantarum rerum ambages, duci experieris. Vti uero in scopuloso mari nauigantibus nec pixis nautica, nec lucida sidera, prosunt, nisi nauta illam ad usum transferre, haec uero

ſeruare, didicerit, ita fertiliſſimae notiones, niſi rite inſtituantur, prudenterque coniungantur, ſteriliſſimas ſeſe nobis praebent: id quod permultis, qui ex commemoratis, *dominii* et *poſſeſſionis* notionibus, argumenta ducere conati ſunt, accidiſſe uidetur. Cum igitur certam rationem inueniſſe mihi uidear, qua iſtae notiones et ad diſſerendi, et ad uitae, uſum transferri poſſint, illam cum huiusmodi rerum ſtudioſis communicandam putaui, non quidem, ut doctioribus monſtratorem, me praeberem, ſed ut meam, de hoc argumento, ſententia cognita, Lectores in ea uel probanda, humanitatis, uel reprehendenda, libertatis experimentum caperent

II

Notiones, quae in Theoria dominii et poſſeſſionis, partim explicandae et definiendae, partim ordine naturali tradendae ſunt, potiſſimum has reperio: Rem uacuam, Poſſeſſionem naturalem, Poſſeſſionem ciuilem, Occupationem, Traditionem, Vſurpationem, atque Dominium. Ex quibus omnibus duae potiſſimum notiones, *occupationis* nempe et *poſſeſſionis naturalis*, de eo contendere uidentnr, utra caput totius tractationis conſtituenda ſit, et utra alteram, tanquam partem, conplectatur. Ita enim affines, ſibique ſimiles, ſunt hae notiones, ut ex iis, quae hucuſque traditae ſunt, deſcriptionibus, diuerſam earum indolem haud cognoſcas. Si enim *Puffendorſſium* conſulas, *Occupationem* nihil aliud, quam *apprehenſionem rei corporalem*, eſſe, (I. N. et G. L. IV. c. VI. §. 2.) *Poſſeſſionem* uero per τὸ *inſiſtere rei ſemel apprehenſae*, explicari, caeteroquin hanc quoque per *apprehenſionem rei corporalem fieri*, (L. IV. c. IX. §. 7.) audies . Vt igitur diſcrimen has notiones intercedens indagemus, attentio noſtra, ſecundum Logicorum praecepta,

cepta,

cepta, in exempla possessionis & occupationis intendenda est. Fingas igitur, *Caium* nummum in uia publica iacentem humo tollere, postea uero manu inclusum gestare. Nonne Caius nummum tollendo *occupare*, manu uero inclusum gestando *possidere*, dicetur? Et quid interest, quod ipsi nunc occupationem, nunc possessionem, tribuamus? Nempe dum Caius nummum humo tollit, *primum* eum apprehendit, siue apprehendere *incipit;* dum uero manu gestat, *adhuc* apprehendit, siue apprehendere *pergit*. *Occupatio* igitur est prima apprehensio, siue apprehensionis initium: *Possessio* uero est apprehensio continuata. Notari autem uelim, *occupationem* hic sensu uulgari sumi, quo pariter in *res nullius*, atque *in eas, quae in dominio sunt*, dummudo *uacuae* sint, cadit; etsi alias, ab ICtis, ad res nullius restringatur, et sic, satis commode, pro modo acquirendi ueditetur

III

Apprehensionis uocabulo, in eruenda possessionis atque occupationis notione, tantisper usi sumus, quod tamen ab uagum, quem coniunctum habet, significatum, has definitiones ingredi nequit. *Apprehendere* enim, propria significatione, ad manus pertinet; per Metaphoram uero, ad oculos, pedes, totum corpus, ad animum denique ipsum, transfertur. Sic *Puffendorffius* (*I. N. et G. L. IV. c. IX.* §. 7.) fundum circumire, conclaue intrare, quorum neutrum manuum ope fit, tanquam *apprehensionis* quasdam species, recenset. Hac igitur uoce, cum fixo significatu destituatur, ut in definitionibus construendis utamur, Logicorum praecepta non permittunt. Cogitanti ergo mihi, quam uocem magis commodam in locum *apprehensionis* surrogarem, opportune succurrit terminus *Possessionis momentaneae*, quo ICtos pridem delectatos esse, scio, Philosophos uero usos esse

 non

non memini. Huius enim uocis notione penitius inspecta, hanc ad *genus* occupationis et possessionis naturalis constituendum, inprimis idoneam esse intellexi. Is scilicet POSSESSIONEM MOMENTANEAM rei habere dicitur, qui rem solus ita usurpat, ut alium simul eandem usurpare impossibile sit. Definitiones igitur quaesitas sic instrui posse puto: OCCVPATIO est *possessio momentanea prima:* POSSESSIO NATVRALIS uero est *possessio momentanea continua, siue continuata.* Quas formulas & concinnitate sua, et foecunditate, solerti ueritatis inuestigatori facile se commendaturas, spero. Ne uero quibusdam circulum in definiendo commisisse uidear, uocabulum *possessionis*, in definitio *possessionis*, adhibendo; teneas uelim *possessionem naturalem* unum esse terminum, sed ex duabus uocibus compositum, perinde ut *possessionem momentaneam.* Etiamsi igitur alter terminus definitionem alterius ingrediatur, nihil tamen regulis Logicis aduersum committitur

IV

Eiusdem termini ope, quo in explicanda occupatione et possessione naturali usus sum, rei uacuae quoque commoda definitio formatur. RES scilicet VACVA ea est, *quae nullum possessorem momentaneum habet.* Quippe res uacuae occupari possunt. Res uero quae possessorem momentaneum habent, nouum possessorem non admittunt, nisi prior possessor, aut possessione se abdicauerit, aut possessione deturbatus fuerit. Ergo res uacua non potest esse alia, quam quae possessorem momentaneum non habet

V

Antequam ad definitionem *Traditionis* formandam accedamus, aliam notionem ante stabilire necessum putamus. EVACVATIONEM dicimus eam *possessoris naturalis*

turalis actionem, qua possessione momentanea abstinere incipit, e. g. cum ex *conclaui*, quod possedimus, suppellectilem nostram remouemus, illud euacuare dicimur. *Tradimus* itaque rem, cum ita eam euacuamus, ut ab altero statim occupetur. TRADITIO ergo est *occupatio euacuatione continua, occupante et euacuante uolente facta.* Vnde patet, qnod in traditione ultima possessio momentanea prioris, cum prima possessione momentanea noui possessoris coniuncta sit

VI

Cum uero una res, multis rationibus, ab uno, pluribusue, *possideri* dicatur, cognitionis scientificae multum interest, ut certae huius uocis significationes constituantur, quae singulae deinde suis terminis denotandae sunt. Hoc enim, nisi perfectum sit, propositiones determinatas, h. e. certas et exceptionibus non obnoxias, nunquam formabimus. Praeter possessionem itaque momentaneam, et naturalem, iam explicatam, porro POSSESSIO CIVILIS notanda est, quam in *iure rem aliquam naturaliter possidendi*, sitam putamus. Hanc possessionem non solum *domino rei* tribuimus, sed etiam *usuario*, et *usufructuario*, imo etiam *conductori*, illique, qui *rem commodatam utendam accepit.* Horum tamen omnium possession ciuilis, si a domino recesseris, ad certum tempus restricta est, qno elapso possessio illa ciuilis finitur; e. g. in commodatario, si rem ultra tempus, a domino rei sibi concessum, detineat

VII

Iuris uocabulum, quo, in definitione possessionis ciuilis construenda, usi sumus, (§. VI) ex uulgari quidem usu satis notum, sed, si recte meminimus, apta definitione uix explicatum est. Nec enim quis illam *Puffendorffianam* explicationem pro definitione amplectetur, qua *I. N. et*

G. L.

G. L. l. c. l. §. 20. qualitas moralis eſſe dicitur, *ui cuius recte uel perſonis imperamus, uel res tenemus, aut cuius ui aliquid nobis debetur.* Illa enim enarratio ſpecierum Iuris, *in res, in perſonas*, quam ualde a definitionum caſtitate abhorret? porro quid ſibi uult qualitas moralis? quid *recte* imperare, *recte* tenere? Nonne IVS melius explicatur per *facultatem naturalem, cuius exercitium per legem non impeditur.* Multas ſcilicet facultates habemus, quas tamen, ne in actiones erumpere patiamur, lege, uel naturali, uel diuina, uel ciuili, prohibemur. Facultas uero, ſi quae nullam legem ſibi aduerſam habeat, ius dicitur. Sic homo maſculus liber, et adultus, ius habet uxorem ducendi, cum et per uires naturales id agere queat, nec ulla lege, ne uxorem ducat, impediatur. Sic qui *uenandi* iure gaudet, nihil prae caeteris, qui hoc iure carent, praecipui habet, quam quod a feris capiendis, occidendisque, legibus non prohibeatur, quae plerisque, ne eandem actionem ſuſcipiant, ſua ſeueritate obſtant

VIII

Quotiescunque quis iure quodam gaudet, toties caeteris hominibus officium incumbit cauendi, ne alterum iure ſuo priuent. Ius enim eſt facultas aliquid agendi per legem non impedita, (§. VII.) Facultates autem, quibus inſtructi ſumus, noſtras perfectiones conſtituunt. Cum igitur perfectiones alteri, quibus gaudet, eripere per leges naturae nefas ſit, omis quoque actio, qua alterius ius, uel tollimus, uel turbamus, Legi naturae aduerſatur. Si quis e. g. iure gaudet *aquam ex puteo hauriendi*, reliquis id officii incumbit, ut nec fontem obſtruant, nec aditum ad puteum praecludant, nec aquam denique, ut ad uſum inepta fiat, inficiant

IX In

IX

In definitionibus *possessionis naturalis*, *occupationis*, *rei uacuae*, *traditionis*, et *possessionis ciuilis*, condendis, hoc artificio usi sumus, ut, quicquid hae notiones uel obscuri, uel ambigui, habent, id omne in unam *possessionis momentaneae* notionem coniecerimus. Ex qua re illam utilitatem adipiscimur, ut si haec saltem notio iusta *Theoria* illustrata et foecunda facta sit, huius lumen, huiusque foecunditas, ad omnes, quas iam adduximus, et quas porro formabimus, notiones dimanet

X

Quo uero uberiorem conclusionum uim notio *possessionis momentaneae* continet, eo difficilius eius Theoria inuestigatur. Nec enim uulgarem, qua utimur, huius termini notionem, ualde expeditam, et perspicuam esse, inde colligimus, quod haud raro tam ancipites de possessione momentanea quaestiones, et lites, oriantur, ut hae iudicis nonsolum autoritatem, sed et acumen et scientiam, desiderare uideantur. Ex comparatis autem inter se exemplis illud conficimus: POSSESSIONEM MOMENTANEAM *eiusmodi rei usurpationem* esse, *qua posita, alius rem eandem usurpare nequeat*. Sic *lecti* momentanei possessores sumus, cum in eo decumbimus: *annuli*, cum eum digito, *nummi*, cum marsupio gerimus: *conclauis*, in quo cum suppellectili nostra commoramur: nemo enim alius uel lecti, uel annuli, uel nummi, uel conclauis, usum habere potest, nisi ab usurpatione illarum rerum, uel sponte, uel ui coacti, ante abstineamus

XI

Sed hic, nisi in omnibus, quae a *possessione momentanea* lucem mutuantur, notionibus haerere uelimus, multa probe discernenda et prouidenda sunt. Et *primo* in

 mul-

multis rebus difficile quidem, ſed tamen neceſſarium eſt, actiones et uſurpandi modos definire, qui poſſeſſionem rei, per quam omnes alii ab eiuſdem rei uſurpatione excludantur, conſtituunt. Sic *equi*, cui alter inſidet, alter freno apprehenſo adhaeret, poſſeſſio, cui tribuenda ſit, dubium uidetur. *Praedii* quoque poſſeſſio momentanea, quibus actionibus contineatur, non omni ex parte expeditum eſt. *Deinde* plures ſaepiſſime perſonae unam rem poſſident, eoque unam poſſeſſoris momentanei perſonam moralem conſtituunt: quod qua ratione fiat, itidem, explicandum eſt. *Porro* poſſeſſio unius rei ſaepe inuoluit poſſeſſionem alterius cuiuſdam rei, quam *acceſſoriam* dicere ſolent: unde Theoria *rerum principalium* et *acceſſoriarum*, quam ualde de poſſeſſione iudicaturis ſcitu ſit neceſſaria, facile perſpicitur. *Nec minus* id quoque in uſum huius doctrinae definiendum eſt, qui fiat, ut res, natura, loco, omnique, ut uidetur, ratione disiunctae, pro una re habeantur, ut *grex*, qui nunc ex pluribus, nunc uero paucioribus ouibus componitur: ut *praedium*, quod ex aedificiis, aruis, ſiluis, gregibus, armentis, piſcinis, ueluti partibus, componitur. *Denique* cum, ut alia multa per alios agimus, ita quoque res per alios poſſideamus, nec haec poſſeſſionis affectio ſine profundiori diſcuſſione praetermittenda eſt, ſi omnes huius doctrinae rationes perſpectas habere uelimus: quarum ſi ullam ignoremus, dubitationes circa poſſeſſionem, traditionem, occupationem, ipſumque dominium, orituras nec uitare, nec iam enatas ſoluere, poterimus. Secare autem nodos, etſi in negotiis ciuilibus ſaepe ſit neceſſarium, a ſcientiarum tamen fine et more alienum eſt

XII

Poſſeſſionem naturalem per continuam poſſeſſionem momentaneam (§. III.) deſcripſimus. *Continuum*

autem

autem hoc pertinet ad tempus; quippe is, qui per aliquem temporis tractum rei cuiusdam possessionem momentaneam habuit, possessor naturalis per illud tempus fuisse dicitur. Haec igitur nostra definitio duas notiones complectitur partiales: *possessionis* scilicet *momentaneae*, quam (§.XI.) explicui, et notionem *continui* tanto accuratius describendam, quanto plus uel ideo momenti habet, quod, per leges ciuiles, diuturna possessio tandem dominium possessori largiatur. Haec scilicet continuitas possessionis momentaneae, probe a continuitate temporis in se spectati, distinguenda est. Cum enim possessio momentanea in usurpatione rei consistat: usurpatio uero sit actio quaedam nostra: sequitur ut *possessio momentanea continua* sit series quaedam actionum, quibus singulis rem quandam usurpamus. Actiones uero illae, si in exempla attentionem dirigamus, non semper immediate se inuicem excipiunt, aut sibi inuicem cohaerent, sed longis temporum interuallis nonnunquam disiuncta esse deprehenduntnr. Sic enim *diaetam*, tempore hyberno, uacuam relinquimus, et, quamuis possessionem ciuilem retineamus, rem ipsam tamen nec ipsi, nec per alios, possidemus: Sic *subselliis in templo*, non omnibus horis, non quotidie, sed tempore saltem cultus diuini celebrandi, et ne tunc quidem semper, utimur, salua nostrae possessionis continuitate. Nempe cum omnis rei usurpatio, (de possessione enim nuda, quae excipienda uideri posset, mox dicemus) aliquam utilitatem in possessorem conferre debeat, ex uoluntate possessoris aestimandum est, quo tempore, et per quae interualla, rem ad usus suos transferre, eamque actu possidere, uelit. Quaedam etiam res per naturam suam non semper possideri possunt, ut *subsellia in templo*, quorum, extra sacrorum procurationem,

nullus usus est: ut *diaeta*, cuius utilitas omnis tempore hyberno cessat. *Continua* igitur *usurpatione* et *possessione momentanea* rei cuiusdam quis fruitur, cum eam, quoties et per naturam rei licet, et illi libet, usurpat et possidet. Cum igitur quem dicis per decem, uiginti, aut triginta annos rem (naturaliter) possedisse, non id innuis, illum per tot annos, nullo temporis momento excepto, rei ueluti incubuisse, sed illud saltem doces, eum rem, quotiescunque ipsi libuit, et rei natura id passa fuit, eam usurpasse et momentaneam eius possessionem habuisse. Hoc igitur tempus, per quod quis rei momentaneam possessionem actu habuit, saepe multo breuius est tempore, quod indicari solet, decem, uiginti, aut triginta, annorum. *Tempus, quo quis rem uel per naturam ipsius possidere non potest, aut possidere non uult*, TEMPVS QVIESCENS appellabimus. Cum igitur continuam possessionem momentaneam, h. e. possessionem naturalem, cuidam tribuimus, eam quidem ex annis et mensibus supputamus, ita tamen, ut tempus non minus quiescens, quod diximus, quam illud, quo re uera rei adhaesit, in rationes referamus

XIII

Inuenta *temporis quiescentis notione*, porro aliam possessionis speciem commoda definitione explicare poterimus. *Possidere clam* eum dicimus, qui rem alienam uacuam eo tempore tenet, quo dominus, aut is, ad quem res pertinet, ea non utitur: ueluti, si quis aedes, quas dominus peregre profectus uacuas, et male clausas, reliquit, ingrediatur, in illisque commoretur. Cum igitur tempus, quo dominus uel possessor ciuilis, rem suam uacuam relinquit, *tempus quiescens* dictum sit, (§. XII.) POSSESSOREM CLANDESTINVM illum esse docemus, *qui rem alienam tempore quiescente naturaliter possi-*

possi-

possidet. Cum uero occupatio initium possessionis naturalis sit, (§.II.) OCCVPATIONEM CLANDESTINAM contingere palam est, *cum rem alienam uacuam tempore quiescente occupamus.* Quae definitiones et Theorematibus deducendis inprimis sunt idoneae, et uulgares horum terminorum notiones multa luce perfundunt

XIV

Possessio naturalis, eiusque initium, occupatio, in certa, qua rem amplectimur, et usurpamus, actione consistit (§.II.) Haec actio *uel* iusta est, hoc est, ex iure quodam, quo possessor gaudet, profluit, *uel* a iure possessionem inuadendi seiuncta est. Per se autem clarum est, atque perspicuum, quod nemo possessionem naturalem sibi arrogare debeat, nisi iustus, et ciuilis, possessor eius rei sit. Vti uero homines ad negligendas aequissimas naturae leges proni sunt, ita possessionem haud raro inuadunt, etsi nullo iure nitantur, nec possessoris ciuilis personam referant. *Possessio naturalis ab omni possessione ciuili, seu iure rem possidendi, seiuncta* est id, quod POSSESSIO VITIOSA appellatur. Si quis e.g. *rem precario possideat*, et ultra concessum sibi tempus rei inhaereat, possessionem naturalem quidem retinet, ciuilem uero possessionem siue ius possidendi amisit, ac propterea possessio eius *uitiosa* esse reputatur. Sic etiam *possessio clandestina*, cum nullo iure nitatur, *uitiosa* est.

XV

Dominium qui *ius* esse dicunt, *de re perfecte disponendi*, profecto terminis utuntur, qui ex rationibus, regulisque, Philosophicis aestimati, ad definitionem efficiendam minus accommodati sunt. Nec enim aut *disponendi*, aut *perfecte disponendi*, uox, uel notio, ea luce radiat, quam Philosophi in notionibus definitionem consti-

 tuenti-

tuentibus desiderant. Interim quia receptas ab eruditis definitionum formulas, quantum fieri potest, retinere, nec linguam Philosophicam a communi loquendi usu, nisi necessitas iubeat, unquam discrepare uolumus, terminis istis, medela adhibita, utemur, ita tamen, ut illos nec incertis notionibus nobis imponere, nec, quae hactenus fuerunt, steriles esse, patiamur. DISPONERE igitur de re is nobis dicitur, *qui rei statum uoluntate sua determinat*. PERFECTE DE RE DISPONERE nobis est, *omnem rei statum, qui uoluntati humanae subiacet, per uoluntatem determinare.* Sic de *libro empto* perfecte disponendi iure gaudeo, quippe qui, pro lubitu, illius folia dissipare, lacerare, lituris foedare, compactori liganda tradere, porro ad usus meos transferre, alteri commodare, in loculamentis, uel etiam in conclaui putrido, deponere, denique sexcentis rationibus tractare possum. Etsi uero *perfecta de re dispositio*, infinitas actiones, magnamque disponendi uarietatem complectatur, tota tamen ad duo capita reuocari posse uidetur, ad dispositionem nempe *de possessione* et *de substantia rei.* Cum de SUBSTANTIA rei disponimus, eius internum statum; cum uero de POSSESSIONE disponimus, externum eius statum uoluntate nostra determinamus. Si itaque *dominium*, per ius de re perfecte disponendi definitum, minus tibi arrideat, aliam definitionem accipe, quod sit *ius de rei substantia et possessione disponendi*

XVI

Visitatam *dominii* notionem, ni fallor, uberiorem reddidi, id quod tamen tractationi, secundum methodum Philosophicam adornatae, non sufficit, utpote quae, ut *realitatem* et originem notionis a priori demonstret, a Theoriae conditore postulat. Et sane nihil nos, quo

quo minus ad hoc negotium accederemus, moraretur, si modo notio dominii, quam effinximus, iam omni ex parte satis circumscripta et expressa esset. Nempe notio, quam dedimus, uulgari dominii notione latius patet, et propterea incompleta est. Etenim *res*, quae *nullius* dicuntur, ita reuera sunt comparatae, ut omnes homines ius habeant, de earum substantia et possessione disponendi; unde fluere uidetur, omnes homines dominio in res nullius gaudere, id quod tamen in notionem dominii uulgarem impingeret. Sic de *rana* in palude foedis suis cantationibus sese oblectante, cui, quaeso, non ius libere disponendi competit? Cuilibet enim bestiolam capiendo occupare, lapillis laedere, uel etiam occidere, integrum est, nec tamen quisquam dominium illius animalculi sibi arrogat. DOMINIVM autem, si uulgari notioni stricte adhaereamus, est ***ius personae, uel pluribus personis, proprium, de rei cuiusdam possessione et substantia disponendi.*** Cum igitur, ut diximus, in res nullius, omnibus ius competat iis utendi, res uero permultae per naturam suam nullius sint, aut quondam nullius fuerint, illud utique inquirendum est, quomodo ius illud ad unam pluresue personas restringatur, caeterisque ueluti adimatur. *Occupationem* a plerisque dominii caussam allegari, lectio librorum, quibus Ius naturae traditur, nos condocet. Cum uero illi ipsi auctores, ex occupationis notione dominium commode deriuari non posse intelligerent, notioni occupationis pactum aliquod, a maioribus nostris initum adiungendum putarunt, ut ex hoc singularem dominium parturiendi uim conciperet. Nobis satius uidetur ex principio quodam Iuris admodum uulgato; ***neminem laede:*** demonstrare, qua ratione una pluresue personae rem quandam, exclusis omnibus aliis, ad usus suos adplicandi ius

acquirant, id quod dominii notionem absoluere, ex definitione nostra, patet

XVII

Sed haec ipsa *laesionis* notio fini nostro conuenienter instruenda est, cum uulgarem eius, eamque confusam, notionem, non quidem nobis aduersam, sed rebus tamen nostris parum inseruientem, experiamur. LAESIONEM nempe definiendam puto per *actionem, qua alterum perfectione quadam, qua gaudet, priuamus. Perfectiones* uero nostrae sunt, partim facultates mentis, partim uires et dotes corporis, partim facultates rebus extra nos positis utendi, seu ad utilitates nostras adiungendi. Propositio igitur: *neminem laede:* etsi plerumque, nulla probatione addita, nec male, sumatur, ab eo tamen, qui summo demonstrandi rigori studet, ex uniuersali Iuris naturalis principio: *actiones omnes ad perfectionem et felicitatem, generis humani dirigendae sunt:* non multo negotio demonstrabitur. Quae ipsa sane diligentia, nec nimia, nec reprehendenda, uidetur, cum omnes propositiones ad conclusiones deducendas multo fiant aptiores, si ex principiis notioribus, siue *a priori*, demonstrentur, quam si praecisis ueluti neruis, quibus ex reliquo doctrinarum corpore instruuntur, et exsangues, ad tractationem ueritatum afferantur

XVIII

Res extra nos positae fere omnes non sine multo labore ad nostros usus adiunguntur. Sic *bruta* aut sagaciter indaganda, aut per dolos capienda, aut longiori disciplina adhibita ad mansuetudinem, et labores, adigenda sunt: Sic *terrá,* ut sementibus recipiendis apta reddatur, aut a uirgultis spinisque purganda, aut fossis ductis exsiccanda est; ut uero horti elegantiam induat, multo maiori et longiori industria, subigenda, irriganda,

ganda, conferenda eſt. Multae praeterea res, ipſam ueluti *ſubſtantiam*, per actiones noſtras, nactae ſunt, ut aedificia, inſtrumenta, quibus in officinis utimur, et tantum non omnia, quae ſuppellectilis notione comprehenduntur. Cum igitur induſtriae ſaepe noſtrae tribuendum ſit, quod res uſibus noſtris inſeruiant, quis non uidet, poſſeſſionem momentaneam et naturalem illarum rerum diligentiae noſtrae mercedem reputandam eſſe, cum ſi ſegnes, ſi deſides, fuiſſemus, res per naturalem ipſarum conditionem poſſidere non poſſemus. Diligentiae igitur noſtrae acceptum referendum eſt, quod facultate rebus iſtis utendi gaudeamus. Facultas uero haec perfectionis loco habenda eſt, (§. XVII.) quam, ſi nullius cum detrimento nobis acquiſiuimus, iuſte poſſidemus. (§. VII.) Nemini igitur facultatem iſtam nobis eripere licet. (§.XVII.) Eripietur autem nobis haec perfectio, cum alius rei poſſeſſionem inuadit, eoque nos poſſeſſione excutit. (§.X.) Ergo *rem, quam quis, induſtria ſua, uſibus ſuis accommodatam reddidit, nemo alius poſſidere, ſibique, utendo, uindicare poteſt.* Qua ratione iſti, qui rem finibus ſuis aptam reddidit, ſoli ius eam uſurpandi et poſſidendi aſſeritur. Cum uero unicuique iuris ſui partem alteri concedere liceat, is qui ſolus rem poſſidendi ius habet, iuris ſui particulam in alium tranſferre, adeoque de rei poſſeſſione diſponere, poterit

XIX

Ita, ex notionibus Iuris naturalis inter ſe comparatis,

illud quoque, *qua ratione ius de rei substantia disponendi ad personam unam pluresue restringatur*, docendum est. Qui nempe ius de rei possessione disponendi habet, perfectionem aliquam acquisiuit. (§. XVII.) Iam uero nos omnes ad perfectiones maiores acquirendas per naturam obligamur, omnesque, ne innocuum nobis progressum alterius ad maiorem felicitatem impediamus, seuere prohibemur. Ergo si quis rem finibus suis accommodatam reimmutare, aut in eo, quo iam deprehenditur, statu retinere uelit, idque e re sua fore putet, reliquis nefas est, illum, quo minus de rei suae substantia disponat, impedire. His igitur rationibus *ius rem possidendi et de eius substantia disponendi cum exclusione aliorum acquirimus.* Si igitur illam actionem, qua *rem nullius* usibus nostris aptam reddimus, eaque in re operam et industriam impendimus; occupationem dicas, haud inepte ex *occupatione* dominium fluere statues. Cum uero non omnis occupatio ita comparata sit, ut in eam multum diligentiae et laboris impendamus, et industriae fructum cum possessione perdamus, nec omnis occupatio, siue occupatio in se spectata, dominii genetrix reputari potest

XX

Originem, siue realitatem, dominii, a priori, et ex aliis Iuris naturae notionibus, non ea quidem, quam uerae methodi ignari forte praeoptant, breuitate, ea tamen, quam partim rei perspicuitas nobis indulsit, partim Elementorum, quae scribimus, angustiae nobis imperare uisae sunt, deriuauimus. Multa uero quae plerumque prolixius, ob defectum principiorum, et disputantur,

tantur, et probantur, ex notione dominii nostro more stabilita in compendium mitti, atque uno, et item altero, ratiocinio confici possunt. Ita *territorium*, an iure dominii, an possessionis, a gentibus et, qui illarum personam referunt, principibus teneatur et usurpetur, in utramque partem disputari solet. Ex nostra autem dominii Theoria, terram, uel rectius terrae partem, ut dominum patiatur, in primis idoneam esse facili negotio ostenditur; quippe quae, ut a naturali uel sterilitate, uel inanitate in commodam gentis sedem transmutetur, nonsolum multorum hominum, sed et plurium annorum, imo seculorum, culturam requirit. Gentem itaque nunquam, nisi per atrocissimam laesionem, sedibus suis exturbare quisquam poterit, id quod *dominium* efficere ante diximus. Sic controuersiam de *mari libero*, magnitudine potius rei, quae in disceptationem uenit, quam argumentorum, quibus libertas maris uel oppugnata, uel defensa est, ponderibus illustris, uno *Theoremate*, ex notione dominii fluente dirimitur. Propositio uero, a qua tantae controuersiae, quatenus nempe rationibus, non armis, agitatur, exitus pendet, haec est: *quicquid possessionem naturalem non admittit, illud nec in dominio esse potest*: aut, quia occupationem nihil aliud quam initium possessionis naturalis esse diximus, (§. III.) haec altera: *quicquid a nemine occupari potest, illud in nullius dominio esse potest.* Iam nemo principum unquam totum Oceanum uel occupasse, uel naturaliter possedisse, se iactauit: Ergo nulli genti, nullique principum, Oceani dominium tribui

proſcribitur, quale eſt illud, quod ex donatione Pontificis Romani elicitur

XXI

Domino ius rem ſuam pro lubitu naturaliter poſſidendi tribuendum eſt, per definitionem (§. XVI.) datam: ergo *dominus eſt poſſeſſor ciuilis rei ſuae.* Iam uero et is, qui rem alienam aut commodatam, aut conductam, accepit, huius poſſeſſione ciuili fruitur. (§. cit.) Poſſeſſio igitur ciuilis duplex eſt, *alia*, quae *ex dominio fluit*, quam POSSESSIONEM PROPRIAM appellabimus, alia, quae *cuicunque iuſto poſſeſſori, praeter dominum, competit*, quam IMPROPRIAM POSSESSIONEM uocabimus. Hoc tamen, quod indicauimus, diſcrimen poſſeſſionis propriae et impropriae, externum ſaltem eſt, cum bonae contra definitiones internas notas deſiderent. Si igitur id, quo duae hae notiones differunt, intimius ſcrutemur, poſſeſſionem impropriam ad certum ſemper, et definitum, tempus reſtringi deprehendemus, cum contra poſſeſſiones propriae duratio, perinde ut ipſum dominium, nullo tempore circumſcriptum ſit. Etenim, e. g. *in locatione conductione* tempus finiendae locationis definitur cum quo ipſa poſſeſſio ciuilis, qua conductor gaudet, exſpirat. Idem quoque temporis limes poſſeſſionem *commodatarii* conſtringit. Poſſeſſio uero propria nullis temporis anguſtiis includitur, ſed cum ipſo dominio perennat

XXII

Ex uulgari igitur, eaque, uti uidimus, uaga *poſſeſſionis* notione, quinque omnino notiones, ratione duce,

ce,

ce, in lucem protraximus: *Poſſeſſionem* nempe *momentaneam*, *poſſeſſionem ciuilem*, *poſſeſſionem naturalem*, *poſſeſſionem propriam*, et denique *poſſeſſionem impropriam*. Horum nempe terminorum, notionumque ipſis reſpondentium, ope, quandocunque de *poſſeſſione* philoſophamur, propoſitiones fixum, et determinatum, ſignificatum habentes, formare nobis licet, uel etiam propoſitiones, de his notionibus iam formatas, ad certam ſignificationem reducere, dummodo in ſingulis, pro generali *poſſeſſionis* uoce, ſemper ſpeciales notiones, aut *momentaneam*, aut *ciuilem*, aut *naturalem*, cogitare et pronuntiare diſcamus. Quod diligentiae genus iis quidem, qui Philoſophiae ſtudiis ſe addictos profitentur, tam grauiter incumbit, quam turpis ipſis regularum Logicarum uel inſcitia, uel neglectus, ducitur. Quid uero de iis partim Axiomatibus, partim Theorematibus, quae non minori copia, quam induſtria, a priſcis ICtis inuenta, Legibuſque Romanis inſerta ſunt, ſtatuendum ſit, num ſcilicet iiſdem, quibus doctrinae Philoſophicae, ſubiectae ſint regulis, Iuris Antiſtitibus diiudicandum relinquo. Haec certe, de *poſſeſſione*, doctrina illa eſſe uidetur, quae prae caeteris, ſummum per omnia *Leibnitium* ad *Digeſtorum* opus, cum Mathematicorum ſcriptis comparandum, permouere, ipſique has aeterni illius operis laudes extorquere potuit: *Ego Digeſtorum opus, uel potius Autorum, unde excerpta ſunt, labores admiror, nec quicquam uidi, ſiue rationum acumen, ſiue dicendi neruos ſpectes, quod magis accedat ad Mathematicorum laudem. Epiſt. Leibn. T. I. CXIX. 3.*

Possessionem momentaneam per usurpationem rei definiuimus. (§. III.) VSVRPARE uero *rem* est *eam ad utilitatem nostram adiungere*. In omni ergo possessione simul utilitatis, quae in possessorem redundat, notio includitur. Et, uel hanc ob causam, uox *apprehensionis* ex definitione possessionis eliminanda nobis uisa est, quod nulla utilitatis, cum possessione necessario coniunctae, indicia contineat. Neque hanc notionem possessionis pro lubitu fingimus, sed eam necessario sic concipiendam esse ostendimus, si eius iura, et tantum non sanctitatem, ex definitione demonstrare uelimus. Id quod uel ex eo probamus, quod plerique, cum ad actionem potius, quae in possessione continetur, quam utilitatem, ex possessione percipiendam, respexerint, huius ui non satis intellecta, et in occupationis, et dominii, explicatione haeserint. Ratum itaque sit atque firmum, *omnem possessionem utilitatis notionem sinu suo et ambitu comprehendere*. Sed hic terminus *possessionis nudae* nobis obstare uidetur, quo ius denotatur, uel actio, qua rem alterius cum exclusione quidem aliorum, sed sine ulla in nos redundante utilitate, tractamus. Quam notionem equidem, ut *realem*, ueneramur; sed id tamen cauendum putamus, ne cum possessionem quandam nudam dici audimus, utilitatem perceptam, uel percipiendam, *accidens* possessionis uerae esse, inde concludamus, sicque ex uoce, *nuda*, argumentum ducamus. Cui rei etsi per regulas Logicas iamiam cautum sit, quae ueritatis inuestigatorem, non ex terminorum compositione, sed ex definitionibus argumen-

gumen-

gumentari iubent, uulgari tamen praxi, quae regulis istis, sapientissime constitutis, contraire solet, obicem, admonitione data, ponendum putauimus

XXIV

Fidem igitur datam, exhibitis his *elementis Theoriae possessionis et dominii*, liberaui. Qua in re, etsi omnia ad Systematis Philosophici perfectionem, tanquam principem huius scriptionis scopum, ita retuli, ut ille, qui huc usque in iure naturae uacuus fuit locus, quodammodo repletus uideatur, nec tamen illius, quam Theoriae Philosophicae doctrinis omnibus aliis afferre debent, opis immemor fui, sed ita has meditationes instruxi, ut si cui *terminis* a nobis explicatis, cum in Iurisprudentia adhibentur, nostras *definitiones* substituere libuerit, has non solum non aduersas, sed et maxime consonas, experturus sit. Quam nostrarum definitionum utilitatem, et cum reliquis doctrinis consensum, multo quidem illustriorem reddi potuisse intelligo, si istis sua, quae inde fluunt, *Theoremata* adiunxissem; quo minus tamen tam amplae tractationis molem in praesenti susceperim, non tam difficultate, quam ancipiti rei euentu, me permotum profiteor. Non enim ignoro, quo plerumque uultu nouae rerum definitiones excipiantur, nec illam sortem recuso, quod notiones distinctae ideo, quia uulgaribus confusis notionibus ualde sunt dissimiles, eo usque suspectae habentur, donec ipso usu crebraque applicatione eru-

hiſce, ab initio ſtatim, Theoremata adiuncta eſſent, haec quoque, ut pariter ſuſpecta, diſputationibus forte anſam darent, cum poſt receptas definitiones facillime animis prudentum ſeſe inſinuent. Si igitur has, quas in lucem publicam prodire iuſſi, meditationes, iis, quibus de rebus Philoſophicis iudicandi facultas data eſt, non diſplicere intellexero, in doctrinis hiſce latius diducendis, uberiuſque exponendis, meam non deſiderari patiar induſtriam. Interea omni ope in id annitar, ut doctrinarum Philoſophicarum dignitas, meis quoque, licet tenuioribus, uiribus et conſeruetur, et quodammodo augeatur

---

VITEBERGAE
PRELO BOSSOEGELIANO. cIↄ Iↄcc XL

